

Aandachtsaanval

Wat

In het model van 'de draad tussen cliënt en begeleider' is een interessante werkvorm rond herstel 'de aandachtsaanval'.

Werkwijze

In het model van 'de draad tussen cliënt en begeleider' (meer info gerritvignero.be) is een interessante werkvorm rond herstel 'de aandachtsaanval'. Het is een alternatieve manier om als de draad 'spokt' wat lucht te geven aan de draad. Vaak is het zo dat in periodes waarin het niet zo goed gaat, de nadruk in begeleiding komt te liggen op het vermijden en het aanpakken van het probleemgedrag. Nochtans is het geweten dat hoe meer je je op iets fixeert, hoe meer de kijk een 'tunnelkijk' wordt en dit zowel bij cliënt als begeleider. Het is dan interessant om een werkvorm te hebben die je uit die tunnel haalt. De essentie van een aandachtsaanval is dat men onvoorwaardelijk een aangename activiteit uitwerkt met een persoon waarmee het moeilijk loopt. Essentieel is het onvoorwaardelijke. Het staat er los van of iemand braaf of stout is geweest, zoveel zonnetjes of wolkjes op zijn beloningssysteem heeft, bepaalde dingen al dan niet heeft mispeuterd... . Het 'voor wat hoort wat', speelt hier niet.

Concreet spreek je af dat een begeleider een leuke individuele activiteit plant met deze cliënt. Het moet een aanval van aandacht zijn: onverwacht, groots in beleving en emotioneel doorleefd. Je trekt tijd uit in de vorm van een uitdagende activiteit uit waarbij je verwacht dat de persoon zich als het ware de vraag zou stellen: "Waaw, waaraan heb ik dat nu verdiend?" Het kan samen weggaan zijn, het opzoeken van een speeltuin, naar een snoezelruimte gaan, samen iets gaan eten of drinken, samen iets gaan kopen... . Je kiest wat de persoon graag heeft en wat hij kan ervaren als: "Daar doet men mij nu een groot plezier mee." Soms gebruikt men dan ook in de plaats van de term 'aandachtsaanval' de term 'verwendag'.

De aandachtsaanval vertrekt altijd vanuit het iemand iets gunnen. Mensen hebben positieve aandacht nodig om zich recht te houden, om het gevoel te krijgen invloed te hebben op hun omwereld en om te groeien. Een aandachtsaanval werkt niet als ze niet doorleefd is. Het vertrekt niet vanuit "We zullen nog een keer iets extra voorzien." Het is een aanbod van mens tot mens waarin er een wederzijdse betrokkenheid wordt verondersteld.

In heel wat situaties kan je de aandachtsaanval als werkvorm gebruiken om mensen een goed gevoel te geven waarmee ze misschien weer wat verder kunnen, nieuwe moed krijgen of een nieuwe ingang vinden.

Bij dwangmatig gedrag komen cliënten vast te zitten in bepaalde gedragingen en raken zij daar niet meer uit weg. Deze gedragingen geven aan hen een gevoel van controle of zelfbescherming. Wanneer dwangmatig gedrag een probleem wordt, dan is de eerst aanpak vaak dat begeleiders er nog heel wat afspraken aan toe voegen. Zo dreig je soms de dwangmatigheid en de gespannenheid in de persoon nog te verhogen. Het is goed om moeilijke situaties of dwangmatige handelingen die steeds terugkomen te doorbreken door op deze momenten een aandachtsaanval te plannen. Soms

werkt deze aandachtsaanval gewoon ondersteunend, soms stoppen de dwanghandelingen (tijdelijk) of vindt de persoon een andere vorm om controle op zijn omgeving uit te oefenen.

Bij personen waar er vaak ernstig probleemgedrag of agressie voorkomt, moet je een aandachtsaanval systematisch en geregeld inbouwen. Men dreigt zich bij een vastgelopen situatie te verliezen in regels en afspraken vanuit een begrenzen en in de hand houden. De leefwereld wordt daardoor kleiner en de relaties met anderen verarmen. Het vanzelfsprekende dreigt weg te vallen. Het is opvallend hoe groot het gedeelte is dat deze afspraken kunnen innemen in een handelingsplan. Een aandachtsaanval of verwendag betekent dan dat je een voor de persoon en begeleider leuke activiteit inbouwt, die op voorhand afgesproken is, zonder dat dit het nu – in onze beleving – een goede of slechte dag is. Het is bijtanken op geregelde basis. Zonder dat dit de bedoeling hoeft te zijn, kan een aandachtsaanval een onverwachte opening creëren en gebeurt er iets waardoor je samen weer beter verder kan. Vermits je dingen doet waarvan je weet dat de persoon ze eigenlijk graag doet en goed kent, kan je mogelijk weer aansluiten bij gekende toffe ervaringen.

Er zijn een aantal kinderen bij wie de ontwikkeling met opvallende ups en downs verloopt. Er zijn periodes dat het goed gaat en periodes dat het veel minder goed gaat. Bij een aantal werkt een aandachtsaanval dan om de batterijen opnieuw op te laden. Er even uit, heel menselijk en gewoon. De aandachtsaanval wordt deel van het handelingsplan en komt geregeld terug. Een verwendag maakt het soms mogelijk om opnieuw ruimte te creëren voor iemand zijn persoonlijk functioneren.

Klaas is 12 jaar oud. Hij is een grote, opgeschoten kerel die door zijn autisme speciaal in de wereld staat. Hij heeft een beperkte verbale taal die erg gekleurd is vanuit dit autisme en vaart wel bij een Teacch aanpak. Hij leert stapsgewijs dagdagelijkse vaardigheden en eenvoudige schoolse vaardigheden bij. Sinds een tijd komt een wel erg storend probleemgedrag systematisch terug. 's Avonds is het de gewoonte om in de zetels samen te zitten, iets te drinken en te knabbelen. En schijnbaar uit het niets komt dan dat Klaas zijn leeg glas stuk gooit op de grond. De eerste keer leek het wel een ongeluk of een onhandigheid maar het werd na verloop van tijd een dwang. Het glas moest en zou stuk gaan. Vooraf boodschappen geven, deze visueel ondersteunen met prenten, het moment omzetten in stappen die visueel werden voorgesteld, hem mee begeleiden bij het naar de keuken gaan... waren elementen in de aanpak. Maar het probleem bleef en leek zelfs te verergeren. Er werd heel wat spanning gecreëerd niet alleen bij Klaas, maar ook bij de begeleiding. Bij Klaas moest het glas stuk en je zag de druk op zijn gezicht en in zijn wezen toenemen tot de brokken er lagen. Bij de begeleiding was er ook een opbouwen van de spanning van 'het glas gaat tegen de grond gaan, het glas gaat tegen de grond gaan, het gaat komen en boem, daar lag het'. Men werd als het ware gezogen naar het probleemmoment toe. Zo werd het aangename drankmoment een spannend moment. Waarom geen verwenmoment proberen? We spraken af om op een avond met hem in de plaats van het drankmoment iets individueel te doen wat hij zeker leuk zou vinden. Als grote amateur van choco en dan nog het liefst van Nutella en van chips zonder merknaam werd in de winkel een extra grote pot en zak gekocht. Daarna ging men een cola drinken in het plaatselijk cafeetje. Een verwenmoment in plaats van een spanningsmoment. En dit werd ook door Klaas zo ervaren. Het enorme was dat sinds die avond het gooien met een glas doorbroken was. We merkten na een tijd dat er wel een andere dwanghandeling voor in de plaats was gekomen. Klaas ging deurklinken rechtzetten, niet alleen bij een klink die halfstok bleef hangen, maar vaak als iemand een deur achter zich toetrok. Dit gedrag was natuurlijk veel minder ingrijpend en men kon er na een tijdje

op reageren met een grapje. De controlehandeling bleef, maar de vorm veranderde naar één die we wel allemaal konden appreciëren. Een kleine hint voor Klaas met een groot effect. Hij had een andere manier gevonden om aan een moeilijk groepsmoment vorm te geven.

Katja is een meisje waarmee we dreigden vast te lopen omwille van agressie. Katja voelde zich slecht in haar vel, ze had nog aan weinig plezier en haar wereld werd steeds kleiner. Eén van de elementen in een aanpak van zulke situatie, een aanpak die een combinatie moet zijn van heel veel elementen, is het werken met de verwendag. Het element van de spanning en het op de hoede zijn, maakt dat je teveel bezig bent met wat niet kan en mag, met begrenzen en met trachten greep te krijgen op gedrag. Door werk te maken van een verwendag krijg je een eenvoudige vorm om ook positieve dingen te gaan plannen. De dreiging is immers reëel dat de gewone dingen die het leven aangenaam maken, niet meer aan bod komen. Zo vertelde een begeleider: "Het zomaar eens naast Katja gaan zitten, dat doe ik bijna niet meer of zo eens strikjes in haar haar en wat schminken... . Ik weet dat het belangrijk is, maar het dreigt te verdwijnen zonder dat ik het wil." Tijd werd dus uitgetrokken voor een 'beauty-arrangement' met alles er op en eraan. Goed voorbereid bovendien omdat het vanzelfsprekende er van af was gegaan. We moesten gedetailleerd vastleggen wat we zouden doen en hoe de begeleider dit concreet zou doen. We ontdekten in deze momenten ook bij Katja nieuwe sporen en mogelijke ingangen om te gaan uitproberen.

Het vergt als begeleider een emotionele switch om ondanks alle moeilijkheden en vaak aandacht die deze cliënten opeisen, nog eens aandacht te geven. Het is een moeilijke spreidstand vanuit een gevoel van 'hij heeft het niet verdiend'. Dit betekent dat je als begeleider moet gaan redeneren vanuit de emotionele ontwikkeling en het kwetsbare plekje in de draad omdat straf en beloning nog niet werken of zelfs nooit zullen werken. Om de draad opnieuw te trekken moet je bijtanken. Het is dan ook één van de meest essentiële om te weten over een cliënt: wat heeft hij graag, wat doet hij graag, wat eet hij graag... ? Aspecten die je vaak te weinig terugvindt in de dikke verslagen over deze cliënten.

Tips en aandachtspunten voor de begeleiders

Het vergt als begeleider een emotionele switch om ondanks alle moeilijkheden en vaak aandacht die deze cliënten opeisen, nog eens aandacht te geven. Het is een moeilijke spreidstand vanuit een gevoel van 'hij heeft het niet verdiend'. Dit betekent dat je als begeleider moet gaan redeneren vanuit de emotionele ontwikkeling en het kwetsbare plekje in de draad omdat straf en beloning nog niet werken of zelfs nooit zullen werken.

Bronnen (url, auteur,...)

- Vignero, G. (2011). *De draad tussen cliënt en begeleider. De emotionele ontwikkeling als inspiratiebron in de begeleiding van personen met een verstandelijke handicap*. Antwerpen: Garant.
- Vignero, G. (2015). *De draad tussen ouder en kind. Voor een gewone en buitengewone opvoeding*. Antwerpen: Garant.

Gegevens van de organisatie en contactpersoon

www.gerritvignero.be

Bijlages

[Praktijkfiche Icoba over de aandachtsaanval](#)